El pare de Muriel Casals Couturier, l'advocat Lluís Casals, poeta, director de l'Institut-Escola de Sabadell i soldat republicà durant la guerra 1936-39, va haver d'exiliar-se el 1939. Com molts altres catalans, havia perdut. Un seu germà, que vivia a França des de feia molts anys, va ajudar-lo a sortir relativament ràpid del camp de concentració d'Argelès. Quan els alemanys van envair França, Lluís Casals es va sumar al cap de molt poc temps a la Resistència, fet que després li va valdre que li concedissin la Legió d'Honor. Falsificant documents va ajudar molta gent a travessar la frontera franco-suïssa o a trobar un semblant de legalitat a una residència precària. El futur president de la Generalitat, Josep Tarradellas, va ser un dels beneficiaris dels riscs que prenia Lluís Casals des del seu domicili de refugiat espanyol, al Palais du Roure, al la ciutat d'Avinyó, un centre dedicat a la "Cultura Mediterrània" propiciat per l'aristòcrata Jeanne de Flandreysy, una dona sensible a les desgràcies dels republicans espanyols.

La llegenda familiar vol que un dia, mirant per la finestra de la seva modesta habitació del Palais du Roure, l'advocat Casals veiés que la veïna de la casa del davant tenia un problema. Era una noia molt bella que intentava –sense aconseguir-ho- treure's una brossa que li havia entrat a l'ull. Armat d'un simple mocador blanc i de l'atreviment necessari, Lluís Casals va socórrer amb èxit l'ull d'Augusta Couturier. Ella era filla d'una família natural del Massif Central, de Saint Genest Malifaux, al costat de Saint Etiènne. Havia estudiat i durant un temps va exercir com a professora de matemàtiques però feia poc que havia decidit transformar-se en una petita empresària i obrir un local dedicat a oferir tractaments innovadors dedicats a augmentar la bellesa femenina.

D'aquella brossa a l'ull va nàixer Muriel Casals. Va arribar enmig d'una França convulsa però il·lusionada, que havia fet fora –amb l'ajut dels seus aliats– els alemanys i volia passar comptes als que havien col·laborat amb els nazis. El matrimoni Casals-Couturier estava

JORDI PLAY

L'irreemplaçable somriure de la revolta: un retrat

El periodista Octavi Martí fa un perfil de Muriel Casals des d'abans i tot del seu naixement a Avinyó, el 1945. Bon coneixedor de les històries familiars dels Casals Couturier, Martí descriu també com va viure la presidència d'Òmnium Cultural i la participació en la candidatura de Junts pel Sí, sense oblidar el Sabadell on va créixer, la Facultat d'Economia i el PSUC.

*Perfil d'**Octavi Martí***

disposat a començar una nova vida a Avinyó però abans, gràcies a l'ajut del cònsol espanyol a la ciutat dels Papes, van obtenir papers per poder fer una visita amb garanties a la família sabadellenca: els volien presentar la Muriel.

Va ser una temeritat. La policia franquista va interrogar Lluís Casals amb molt pocs miraments i, en contra del que garantia la representació diplomàtica, li va retirar el passaport. Res de tornar a sortir. Ara seria presoner de Franco, com tots els altres espanyols. Bé, quasi tots. Per a l'Augusta trobar-se obligada a viure a la sinistra Sabadell de 1946 no era gaire atractiu però no volia deixar el marit. I al cap de poc temps les autoritats franceses, que necessitaven vivendes on encabir els ciutadans que havien perdut la seva a causa dels bombardeigs, van requisar el pis avinyonès dels Casals-Couturier. Per a l'Augusta canviar de país va voler dir deixar de ser una dona independent per convertir-se en mare de les seves filles.

A Sabadell van nàixer la Isabel Casals Couturier, el 1946, i el 1952, la Montserrat. Mentrestant, en una acadèmia, la Muriel estudiava, treia bones notes, anava després a les monges i per fi a la universitat, a la flamant Facultat d'Econòmiques. En Jordi Nadal la va considerar com una de les seves alumnes més prometedores i la va ajudar a anar a ampliar els seus estudis a Ais de Provença, amb el professor Georges Duby. Allà va fer bons amics: un tal Raimon Pelegero, que ja havia començat a cantar, i la seva nòvia italiana, l'Analisa Corti, així com un futur alcalde de València, Ricard Pérez Casado.

El 1967 la Muriel ingressa en el PSUC, amb un notable disgust del seu pare, que havia militat a Unió Democràtica, era creient i practicant –amb l'Augusta anaven a Taizé, llavors refent d'un catolicisme renovador. I dos anys més tard es casava amb l'Emili Gasch, economista com ella i fill del crític cultural Sebastià Gasch. Durant els anys d'estudiant de Muriel Casals, anys que ja eren molt agitats i coincideixen amb la fundació del Sindicat Democràtic d'Estudiants, el pare Casals va pagar en el seu moment →

Text de la neboda de Muriel Casals, Joana Martí Casals, que va ser llegit a l'enterrament celebrat dilluns, 15 de febrer, a Barcelona. Cedit per l'autora.

La Muriel enganya

Muriel Casals en un debat sobre l'economia europea publicat a EL TEMPS el 1992.

Joana Martí Casals

La veiem fràgil, però jo sempre l'he vist forta i amunt i avall, sense parar. Com si demà fos avui.

La veiem plena de seny, i jo només puc recordar que es va trencar el canell tirant-se escales avall del revés perquè el seu nét Max li deia que era una manera divertida de baixar-les.

La veiem elegant, i només cal pensar en com ens podia sorprendre combinant les sabates amb els vestits.

La veiem refinada, i jo no puc evitar pensar en els pentinats que ens feia quan ens tallava els cabells a Talamanca. I això està, malauradament per a mi, documentat fotogràficament.

La veiem discreta, i jo recordo com li agradava disfressar-se i com sempre la veia empolainar-se i preparar-se per sortir.

La veiem disponible, però si recordeu abans del Whattsapp, el telèfon de ca la Muriel sempre comunicava.

Enganya, però alhora sempre ha sigut una dona franca.

Bona dialogadora (tossuda, com una bona Casals ha de ser), però sempre escoltava com si el que anessis a dir pogués acabar convencent-la.

Optimista ella. Sempre.

La seva desaparició és això, per a mi: enganya.

Tan inesperada i tan injustament inoportuna que costa de creure.

Ens deixes? Ara?

Ja sé que nosaltres som el somni... que la revolta dels somriures la seguirem fent perquè nosaltres també tenim il·lusió i conviccions.

Però ara no tocava.

Ens necessitàvem.

Et necessitàvem.

I et trobarem molt a faltar.

→ la nova matrícula de tots els estudiants sabadellencs expulsats. La casa familiar de Sabadell acollia personalitats de l'oposició antifranquista i reunions clandestines. L'extrema dreta local va agredir Lluís Casals, indignada amb aquesta especificitat catalana dins d'Espanya: tenir gent de dreta demòcrata, que havia passat per la presó o havia tingut d'exiliar-se.

El matrimoni Casals-Couturier es va esquerdar a finals dels seixanta i, durant vint anys, la parella va viure separada. Al Sabadell d'aquell temps la decisió de l'Augusta, que no va voler fer la vista grossa, va ser considerada com atrevida i improcedent per gran majoria de parelles benestants, però va contribuir a donar una nova visibilitat a aquella dona estranya, que no emprava mai el castellà però escrivia un català exquisit que parlava amb un marcat accent francès. L'Augusta es va ocupar amb entusiasme i intel·ligència dels seus néts però també de participar en la vida cultural de la ciutat o d'acollir refugiats xilens quan Pinochet va decidir imitar Franco.

La Muriel psuquera era molt roja i es sentia molt catalana però no parlava d'independència. Un cop mort el dictador, quan Solé Tura participava en el redactat de la Constitució, va començar a manifestar el seu disgust davant la sobtada timidesa catalanista del PSUC. "Ara no convé", deien. I ella, que, com a economista especialista en el tèxtil, ajudava la gent de Comissions Obreres a millor negociar amb els representats de la patronal, no ho creia perquè coneixia a fons els líders sindicals del Vallès o del Baix Llobregat i sabia que molts d'ells no sols acceptaven ser plenament catalans, sinó que volien que se'ls considerés com a tals sense haver de renunciar als seus orígens.

El matrimoni amb Emili Gasch no va resistir el xarampió de divorcis del primer postfranquisme. La parella, però, ha seguit mantenint molt bona relació i ajudant-se a l'hora d'educar la seva filla Laia i en Max, el seu nét. La Muriel va tenir diferents amics, a vegades un xic improbables, fins que la seva vida sentimental es va estabilitzar en companyia del cineasta Carles Duran però la malaltia es va emportar (1988) un home amb el qui mantenia una relació tranquil·la.

Durant les dècades dels 80 i 90 la Muriel va continuar la seva tasca com a professora universitària, compaginant-la amb una activitat política cada cop més allunyada d'ICV. Va seure al consell d'administració de la Corporació Cata-

lana de Ràdio i Televisió (1983-88) però sobretot es va anar implicant en organismes universitaris que permetien donar coherència a la realitat cultural del català a València i les Illes. Les topades constants amb la realitat administrativa van fer explícit un independentisme que era implícit. Quan el Tribunal Constitucional espanyol, després de reunir-se a la plaça de braus de la Maestranza, va decidir anular el més substancial de l'Estatut català del 2006, a la Muriel ja no li va quedar cap dubte: "Som una nació. Nosaltres decidim". Al davant d'Òmnium Cultural va convocar i organitzar la primera de les manifestacions gegantines que s'han fet a Catalunya per reclamar una llibertat plena. La capacitat de diàleg de la Muriel, la seva franquesa i voluntat unitària van aconseguir que el president Montilla fos a la capçalera de la manifestació i durant uns quants dies semblés comprendre què significava i implicava ser al davant de la Generalitat.

Per a tots els que la coneixíem el més prodigiós de la Muriel era la seva capacitat de ser a tot arreu sense mai fer la sensació de tenir pressa per marxar a una altra banda. Parlava i escoltava, i aquesta segona qualitat és una virtut poc freqüent entre els polítics. I ella, que no va deixar mai de fer política, no era, però, una política professional. Els darrers anys no tenia partit i no volia tenir-ne. Es sentia a gust amb certs discursos d'ICV, però compartia el radicalisme catalanista d'ERC i considerava que Artur Mas s'havia convertit en un home de conviccions i una personalitat molt fiable. El que volia era sumar. Els resultats de les eleccions del 2015 la van decebre. El bloc independentista quedava a 2 punts de la majoria. "Queda molta feina per fer. Hi ha molts catalans que encara no han entès que ho són" deia.

La feina dels darrers 10 anys, ja fos a l'Ateneu o a Òmnium, li va posar el somriure als llavis. Allà va tenir el sentiment de fer canviar les coses, de fer créixer la bola de neu catalanista. El temps perdut la tardor del 2015 entre la consulta electoral i la investidura del nou president la va decebre i va lamentar que calgués sacrificar Artur Mas per satisfer els *a priori* d'estètica moral de la CUP, però va acabar comprenent-ho. Tenia molta confiança en el president Puigdemont, amb qui havia pogut parlar llargament l'estiu del 2015, a Talamanca, a la casa d'estiueig dels Casals, quan van coincidir com a oradors d'un míting en honor de l'ara cèlebre batalla. Confiava també en la feina que podia fer al capdavant de la Comissió d'estudi del procés constituent encara que sabia que alguns grups només hi participaven per aconseguir just el contrari, és a dir, que no hi hagués tal procés. L'autoritat moral que li donava la seva fermesa i ser, al mateix temps, una persona oberta fa que ara sigui molt difícil trobar algú que la pugui reemplaçar. •

JORDI PLAY

JORDI PLAY

EFE

El 30 de setembre de 2014, Òmnium i l'ANC van convocar protestes davant dels ajuntaments de Catalunya contra la suspensió de la consulta del 9N per part del Tribunal Constitucional. A la plaça de Sant Jaume de Barcelona van fer sengles parlaments Muriel Casals i Carme Forcadell. A la dreta, amb el president de l'ANC Jordi Sànchez.